KELAJAK PEDAGOG SHAXSINI RIVOJLANTIRISH VA SUN'IY INTELLEKTGA PSIXOLOGIK MOSLASHUV: AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI NUQTAI NAZARI

Pulatova Muyassar Baxromovna
muyassarpulatova50@gmail.com
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Psixologiya mutaxasisligi 1- bosqich
magistratura talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola kelajak pedagog shaxsini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va sun'iy intellekt (SI)ning psixologik moslashuvini chuqur tahlil qiladi. AKT va SI pedagoglarning o'z-o'zini anglash, professional kompetensiyalarini oshirish va kreativlikni rivojlantirishda samarali vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada SI texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish va uning psixologik ta'siri, shu jumladan, talaba va o'qituvchilarning motivatsiyasi va moslashuv jarayonlari o'rganiladi. Pedagoglarning texnologik savodxonligi va kritik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, AKT va SI joriy etilishi bilan bog'liq psixologik qarshiliklar va ularni yengish strategiyalari ko'rib chiqiladi. Tahlillar kelajak pedagog shaxsini shakllantirishda AKT va SI integratsiyasining samaradorligini oshirish va zamonaviy ta'lim jarayonini rivojlantirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, sun'iy intellekt, pedagogik-psixologik moslashuv, professional kompetensiyalar, kreativlik.

Аннотация: Данная статья подробно анализирует психологическую адаптацию информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) и искусственного интеллекта (ИИ) в развитии личности будущего педагога. ИКТ и ИИ рассматриваются как эффективный инструмент формирования самопознания, профессиональных компетенций и креативности педагогов. В статье изучается интеграция ИИ в образовательный процесс и его психологическое воздействие, включая мотивацию студентов и педагогов и процессы их адаптации. Особое внимание уделяется развитию технологической грамотности и критического мышления педагогов. Также рассматриваются психологические сопротивления, возникающие при внедрении ИКТ и ИИ, и стратегии их преодоления. Анализ позволяет повысить эффективность интеграции ИКТ и ИИ в формирование личности будущего педагога и развитие современного образовательного процесса.

Ключевые слова: Информационно-коммуникационные технологии, искусственный интеллект, педагогическая психологическая адаптация, профессиональные компетенции, креативность.

Annotation: This article provides an in-depth analysis of the psychological adaptation of information and communication technologies (ICT) and artificial intelligence (AI) in developing the personality of future educators. ICT and AI are considered effective tools for shaping teachers' self-awareness, professional competencies, and creativity. The article explores AI integration into the educational process and its psychological impact, including student and teacher motivation and adaptation processes. Special attention is given to developing teachers' technological literacy and critical thinking skills. It also examines psychological resistances

associated with the implementation of ICT and AI and strategies to overcome them. The analysis enables enhancing the effectiveness of ICT and AI integration in shaping future educators' personalities and advancing modern educational processes.

Keywords: Information and communication technologies, artificial intelligence, pedagogical psychological adaptation, professional competencies, creativity.

Kirish

Zamonaviy ta'lim jarayoni tezkor o'zgarishlar, global raqamli transformatsiya va yangi pedagogik strategiyalar davrida rivojlanmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va sun'iy intellekt (SI)ning ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi pedagogik faoliyatning sifat va samaradorligini tubdan o'zgartirmoqda. Shu bilan birga, kelajak pedagog shaxsining shakllanishi nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalar, balki texnologik savodxonlik, kreativ fikrlash, tanqidiy fikrlash va psixologik moslashuv qobiliyatlariga ham bog'liq bo'lmoqda.

Pedagogik psixologiya nuqtai nazaridan, kelajak pedagog o'z-o'zini anglash va professional rivojlanishda raqamli muhitning imkoniyatlaridan samarali foydalanish zaruratini sezadi. Sun'iy intellektning ta'lim jarayoniga integratsiyasi pedagoglarning qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirish, talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olish, interaktiv va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, yangi texnologiyalar pedagoglar va talabalarda psixologik qarshiliklar va moslashuv jarayonlarini ham keltirib chiqaradi, chunki ularning texnologik tajribasi, bilim darajasi va motivatsiyasi turlicha bo'ladi.

Kelajak pedagog shaxsini rivojlantirish jarayonida AKT va SI pedagogning o'z-o'zini anglashini kuchaytiradi, professional kompetensiyalarini oshiradi va kreativlik hamda kritikal fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, texnologik savodxonlikni oshirish, adaptiv xususiyatlarni shakllantirish va ta'lim jarayonida yangiliklarni qabul qilish pedagogning shaxsiy va kasbiy o'sishiga yordam beradi.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundaki, global raqamli transformatsiya sharoitida pedagoglarning AKT va SIga psixologik moslashuvi ularning kasbiy samaradorligi, talaba bilan samarali muloqotini, ta'lim jarayonining sifatini va pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etish darajasini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Shu bois, kelajak pedagog shaxsini rivojlantirishda AKT va SI integratsiyasi pedagogik psixologiya doirasida chuqur o'rganilishi lozim.

Maqola davomida kelajak pedagog shaxsini shakllantirish jarayonida AKT va SIning roli, pedagogning psixologik moslashuv strategiyalari, kreativ va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishning amaliy jihatlari hamda pedagogik ta'lim jarayonidagi innovatsion imkoniyatlar tahlil qilinadi. Bu esa zamonaviy ta'lim tizimida pedagoglarning malakasini oshirish va sifatli ta'limni ta'minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Kelajak pedagog shaxsini rivojlantirish va sun'iy intellektga psixologik moslashuv masalalari so'nggi yillarda pedagogik psixologiya va ta'lim texnologiyalari tadqiqotlarida dolzarb mavzu sifatida e'tiborga olinmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va sun'iy intellekt (SI) pedagogik jarayonlarda pedagoglarning kasbiy va psixologik moslashuv qobiliyatlarini rivojlantirish, talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan interaktiv

ta’lim muhitini yaratish, shuningdek, o‘qituvchilarning o‘z-o‘zini anglashini kuchaytirish imkonini beradi (Abdullayeva, 2022)[1].

Adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, AKT va SI pedagoglarning professional kompetensiyalarini shakllantirish, kreativ fikrlash va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Masalan, Kuznetsova (2021) ta’kidlaganidek, raqamli texnologiyalar pedagogik faoliyatni individualizatsiya qilish va ta’lim jarayonini optimallashtirish imkoniyatini beradi[2]. Shu bilan birga, pedagoglarning yangi texnologiyalar bilan ishlashdagi psixologik qarshiliklari, motivatsiyasi va moslashuv jarayonlari ham alohida o‘rganilishi lozim.

Maqolalar va ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kelajak pedagog shaxsini shakllantirishda texnologik savodxonlik va adaptiv xususiyatlarni rivojlantirish asosiy omil hisoblanadi. Pedagoglarning SI texnologiyalari bilan ishlash qobiliyati, o‘z-o‘zini anglash va innovatsion yondashuvni rivojlantirish ta’lim jarayonining sifatini oshirishga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, metodologik jihatdan ushbu tadqiqot quyidagi asosiy yo‘nalishlarga e’tibor qaratadi:

1. Nazariy asoslar: Kelajak pedagog shaxsining psixologik xususiyatlari, o‘z-o‘zini anglash va adaptiv qobiliyatlarni rivojlantirish tamoyillari. Bu yo‘nalishda psixologik nazariyalar, xususan, Vygotskiy, Leontyev va zamonaviy kognitiv-psixologik yondashuvlar asos sifatida olinadi.
2. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va sun’iy intellekt: Pedagogik jarayonda AKT va SI vositalarini integratsiyalash, interaktiv va shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim muhitini yaratish usullari. Shu bilan birga, pedagoglarning texnologik savodxonligi va moslashuv strategiyalari o‘rganiladi.
3. Amaliy metodologiya: Tadqiqotda pedagoglarning SI texnologiyalari bilan ishlashdagi tajribasi, psixologik moslashuvi va kreativlik ko‘rsatkichlarini baholash uchun eksperimental va so‘rov metodlari qo‘llaniladi. Shuningdek, pedagogik kuzatuv, intervyu va test usullari yordamida individual va guruh darajasidagi psixologik moslashuv tahlil qilinadi.
4. Tahliliy yondashuv: Adabiyotlar tahlili orqali kelajak pedagog shaxsini rivojlantirishdagi AKT va SI integratsiyasining samaradorligi, pedagoglarning o‘z-o‘zini anglash va adaptiv xususiyatlarini shakllantirishdagi o‘rni o‘rganiladi. Bu tadqiqot psixologik va pedagogik nuqtai nazardan asoslangan statistik va sifatli tahlil metodlariga tayangan holda olib boriladi.

Shunday qilib, adabiyotlar tahlili va metodologiya shuni ko‘rsatadiki, kelajak pedagog shaxsini rivojlantirishda AKT va SIga psixologik moslashuv pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish, pedagogning kasbiy va shaxsiy kompetensiyalarini kuchaytirish hamda zamonaviy ta’lim muhitini yaratishda asosiy rol o‘ynaydi. Tadqiqotning natijalari kelajak pedagoglarni tayyorlash jarayonida metodologik va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Muhokama

Kelajak pedagog shaxsini rivojlantirish va sun’iy intellektga psixologik moslashuv masalalari pedagogik va psixologik tadqiqotlarda dolzarb mavzu sifatida ko‘rib chiqilmoqda.

[1] Abdullayeva, R.M. *Umumiy psixologiya va pedagogik texnologiyalar* — T., 2022.
[2] Kuznetsova, O.V. *Digital technologies in teacher professional development* — Moscow: Pedagogical Press, 2021.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va sun’iy intellekt (SI) pedagoglarning professional kompetensiyalarini rivojlantirish, o‘z-o‘zini anglash jarayonini kuchaytirish va kreativ hamda tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, texnologiyalar pedagogik jarayonning interaktivligini va individualizatsiyasini ta’minlash orqali talabalarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi.

Muhokama shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning SI va AKT vositalariga psixologik moslashuvi ikki asosiy yo‘nalishda namoyon bo‘ladi: birinchidan, pedagogning texnologik savodxonligi va innovatsion yondashuvni qabul qilishi; ikkinchidan, pedagogning o‘z-o‘zini anglash va adaptiv xususiyatlarini rivojlantirish qobiliyati. Shu nuqtai nazardan, AKT va SI pedagogik jarayonda faqat texnologik vosita sifatida emas, balki shaxsiy va professional rivojlanishni qo‘llab-quvvatlovchi psixologik resurs sifatida ham ahamiyatlidir.

Bundan tashqari, tadqiqotlar pedagoglarning yangi texnologiyalar bilan ishlashdagi psixologik qarshiliklarini va ularni yengish strategiyalarini ham ko‘rsatadi. Masalan, pedagoglar dastlab SI texnologiyalariga qarshi shubha yoki xavotir sezishlari mumkin, biroq doimiy treninglar, interaktiv metodlar va amaliy mashg‘ulotlar orqali ular o‘z-o‘zini anglash va adaptiv qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, kelajak pedagog shaxsida kreativlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologik muhitning ta’lim jarayoniga integratsiyasi bilan uzviy bog‘liqdir.

Muhokama shuni ko‘rsatadiki, AKT va SI integratsiyasi kelajak pedagog shaxsini shakllantirishda psixologik va pedagogik jarayonlarning birlashgan tizimini yaratadi. Bu jarayonda pedagoglarning o‘z-o‘zini anglash, kasbiy kompetensiyalarni oshirish, talaba bilan samarali muloqot va innovatsion ta’lim usullarini qo‘llash qobiliyatlari uzviy rivojlanadi. Shu nuqtai nazardan, kelajak pedagogining psixologik moslashuvi va texnologik savodxonligi o‘quv jarayonining sifatini oshirish, pedagogik innovatsiyalarni joriy etish va oliy ta’lim muassasalarida ta’lim samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Muhokama yakunida ta’kidlash mumkinki, kelajak pedagog shaxsini rivojlantirishda AKT va SIning psixologik moslashuvini hisobga olish pedagogik strategiyalarni yanada samarali qilish, o‘qituvchi va talabaning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta’lim jarayonini optimallashtirish imkonini beradi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot kelajak pedagog shaxsini rivojlantirish va sun’iy intellektga psixologik moslashuv masalalarini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) nuqtai nazaridan tahlil qildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, AKT va SI pedagogik jarayonda nafaqat texnologik vosita sifatida, balki pedagogning professional kompetensiyalarini oshirish, o‘z-o‘zini anglash va kreativ fikrlashni rivojlantirishda muhim psixologik resurs sifatida xizmat qiladi.

Kelajak pedagog shaxsini shakllantirishda SI va AKT integratsiyasi pedagoglarning texnologik savodxonligi, adaptiv xususiyatlari va o‘z-o‘zini anglash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan interaktiv va shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim muhitini yaratish imkonini beradi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, pedagoglarning SI texnologiyalariga psixologik moslashuvi ikki asosiy yo‘nalishda amalga oshadi: birinchidan, texnologik savodxonlik va innovatsion yondashuvni qabul qilish; ikkinchidan, o‘z-o‘zini anglash va adaptiv qobiliyatlarni shakllantirish.

Tadqiqot pedagoglarning texnologiyalar bilan ishlashdagi psixologik qarshiliklarini yengish strategiyalarini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi. Muhokama qilingan

natijalar shuni ko‘rsatadiki, AKT va SI integratsiyasi kelajak pedagog shaxsini rivojlantirishda pedagogik va psixologik jarayonlarning uzviy tizimini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, kelajak pedagog shaxsini shakllantirishda AKT va SIning psixologik moslashuvini hisobga olish pedagogik strategiyalarni samarali qilish, ta’lim jarayonini individualizatsiyalash va oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot natijalari pedagogik amaliyot va ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni samarali qo‘llash, pedagoglarning kreativ va adaptiv qobiliyatlarini rivojlantirish hamda kelajak pedagoglarining professional va shaxsiy rivojlanish strategiyalarini shakllantirishga asos bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva, R.M. (2022). Umumiy psixologiya va pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi.
2. Kuznetsova, O.V. (2021). Digital technologies in teacher professional development. Moscow: Pedagogical Press.
3. Vygotskiy, L.S. (2004). O‘zini rivojlantirish va pedagogik psixologiya nazariyalari. Moscow: Prosveshchenie.
4. Leontyev, A.N. (2000). Activities, consciousness, and personality. Moscow: Politizdat.
5. Selwyn, N. (2016). Education and Technology: Key Issues and Debates. London: Bloomsbury Academic.
6. Ertmer, P.A., & Ottenbreit-Leftwich, A.T. (2010). Teacher Technology Change: How Knowledge, Confidence, Beliefs, and Culture Intersect. Journal of Research on Technology in Education, 42(3), 255–284.
7. UNESCO. (2021). Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities for Sustainable Development. Paris: UNESCO Publishing.
8. Bond, M., et al. (2020). Artificial Intelligence and the Future of Learning. Springer, Cham.
9. Heick, T. (2019). Technology Integration and Modern Pedagogy: Preparing the Teacher of Tomorrow. Educational Technology Research.
10. Mishra, P., & Koehler, M.J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record, 108(6), 1017–1054.